

Євгенія Світлична, Алла Берестова
Національний фармацевтичний університет
(Харків, Україна)

КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ НФаУ: 12 РОКІВ РОБОТИ КАФЕДРИ ЯК ОПОРНОЇ

У 1994 р. на базі університету була створена кафедра української мови. Згодом, а саме в 1998 р. відбулося об'єднання двох кафедр і реорганізовано в кафедру української та латинської мов. У 2001 р. – кафедра перейменована в «Кафедра українознавства та латинської мови».

У 2003 р. із метою подальшого вдосконалення системи медичної та фармацевтичної освіти в Україні у вищих навчальних закладах III – IV рівня акредитації Наказами МОЗ України № 86 від 26.02.2003 р. та № 762 від 27.12.2005 р. кафедра стала опорною з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» за спеціальністю «Фармація», Технологія лікарських препаратів промислового виробництва за спеціальністю «Технологія парфумерно-косметичних засобів», завданням якої є узагальнення й поширення досвіду організації навчально-методичної роботи, покращення теоретичної та практичної підготовки майбутніх спеціалістів фармації.

На сьогодні кафедра має міцну матеріальну базу. Кафедра розташована на третьому поверсі гуманітарного корпусу НФаУ. Загальна площа приміщень кафедри складає 490,3 м², на яких розміщуються вісім тематично оформлених і дизайнерських оздоблених аудиторій, комп'ютерний клас, клас-музей з експозицією предметів побуту та культури українського народу тощо. На кафедрі встановлена точка доступу WI-FI.

Сьогодні кафедра українознавства та латинської мови налічує 17 осіб, із них 7 викладачів української мови: п'ять кандидатів філологічних наук, чотири

доценти, два старші викладачі; виконуються одна докторська й одна кандидатська дисертації.

Від дня заснування на кафедрі викладаються дисципліни – «Ділова українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Культура наукової мови», «Діловодство», «Управлінська риторика», «Мовна модель сучасного інформаційного простору», «Теорія і практика професійної мовної комунікації», «Українська мова для студентів довузівської підготовки», «Практикум з української мови», «Українська мова та література для слухачів підготовчих курсів». З усіх дисциплін кафедрою укладені навчальні програми, із яких дві затверджені як типові МОЗ України: «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Теорія і практика професійної мовної комунікації».

Навчально-методична робота кафедри спрямована на пошук шляхів оптимізації навчального процесу, упровадження інноваційних методів навчання, розробку та застосування дистанційних курсів, дистанційної підтримки самостійної роботи студентів. Також особлива увага приділяється створенню методичного забезпечення курсів, що викладаються на кафедрі: складанню нових програм, написанню підручників, посібників, робочих зошитів та методичних рекомендацій тощо. Силами викладачів кафедри було створено комп'ютерну тестуючу програму до курсів «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Культура наукової мови», «Теорія і практика професійної мовної комунікації», творчі та ситуативні завдання до курсу «Теорія і практика професійної мовної комунікації»; методичне забезпечення курсу «Практикум з української мови» для викладачів НФаУ; екзаменаційні білети на вступний іспит з української мови до аспірантури; мультимедійні лекції до курсів «Культура наукової мови», «Теорія та практика професійної мовної комунікації», «Культура мовлення», «Українська мова (за професійним спрямуванням)»; екзаменаційні білети для вступних іспитів з української та російської мови та літератури; методичні рекомендації для викладачів щодо проведення занять та банк контрольних і тематичних завдань з курсів, що читаються на кафедрі тощо.

Із середини 90-х років кафедра цілеспрямовано працює над створенням навчальної літератури. Високий рівень навчально-методичних розробок кафедри засвідчують перемоги на конкурсах-виставках навчальних видань НФаУ. Для забезпечення літературою дисциплін, що вивчаються на кафедрі, були створені навчально-методичні комплекси.

Для студентів усіх спеціальностей тривалий час викладався курс «Ділова українська мова», методичним забезпеченням якого були підручник «Українське ділове мовлення» (2000, Є. І. Світлична, А. А. Берестова та ін.), затверджений МОЗ України як підручник для студентів вищих навчальних закладів. У 2001 р. підручник отримав диплом III ступеня на регіональній вистаці-ярмарку науково-методичних розробок «Харківська вища школа: методичні пошуки на рубежі століть».

Навчальні посібники «Практикум зі стилістики української мови: науковий та офіційно-діловий стилі» (2002, Є. І. Світлична, А. А. Берестова, Ю. О. Цвяшко, Н. В. Піддубна, Л. Г. Жук), «Українська мова для іноземних студентів» (2010, Н. О. Лисенко, Р. М. Кривко, Є. І. Світлична, Т. П. Цапко). Обидва рекомендовані МОН України.

Зі зміною державної концепції вищої освіти, формуванням нових вимог до якісної підготовки спеціалістів у нефілологічних ВНЗ України була запроваджена дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Викладачі кафедри розробили типову програму з дисципліни і створили на її основі підручник «Фахова мова фармацевта» (2012, Є. І. Світлична, А. А. Берестова, О. О. Тележкіна). Затверджений МОН України і рекомендований як базовий.

Викладачі кафедри плідно працюють на створення літератури: навчальний посібник «Граматичний практикум з української мови» (2012, А. А. Берестова, О. О. Тележкіна), «Основи культури мовлення: навчальний посібник» (2013, О. О. Тележкіна), «Культура наукової мови» (2014, Н. О. Лисенко, Н. В. Піддубна, О. О. Тележкіна, затверджений МОН України), «Фахова мова лікаря-лаборанта» (2015, О. О. Тележкіна, А. А. Берестова, А. О. Тимченко, затверджений МОН

України), «Ділове мовлення: усна і писемна форми» (2015, О. О. Тележкіна, Н. О. Лисенко та ін, затверджений МОЗ України), «Фахова мова економіста» (О. О. Тележкіна, Н. О. Лисенко, А. А. Берестова, Т. В. Сальтевська, Л. Ф. Дорошина, рекомендований МОЗ України). Крім того, створено близько двох десятків методичних вказівок, рекомендацій та контрольних завдань з дисциплін, що читаються на кафедрі. Поза кафедральною роботою викладачами було написано більше 15 підручників і посібників.

Наразі із створенням єдиного інформаційного простору кожен творчий науковий колектив прагне до міжнародної співпраці. Робота кафедри спрямована на дослідження досвіду флагманів європейської освіти, плідна співпраця, обмін досвідом, участь у міжнародних конференціях, пошук грантів тощо.

Протягом 2007 – 2008 рр. кафедра як ініціатор, автор ідей, розробник структури проекту та локальний координатор брала активну участь у підготовці документів спільного міжнародного проекту «Redesigning for e-learning Curricula in Humanitarian subjects» (ReeCH), який передбачав вивчення європейського досвіду з дистанційної освіти, модернізацію програм, змістовного наповнення та розробку дистанційних курсів, а також їх практичне впровадження в навчальний процес у режимі e-learning та blended education.

У проекті також брали участь: Fachhochschule fur Technik und Wirtschaft Berlin (м. Берлін, Німеччина); International Book and Media Agency (м. Берлін, Німеччина); EMRC-Educational Media Research Centre, University of Limerick (м. Лімерік, Ірландія); Nicolaus Copernicus University (м. Турун, Польща); Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна); Львівський Національний медичний університет імені Данила Галицького (м. Львів, Україна); Новосибірський державний університет (м. Новосибірськ, Росія); Ростовський державний медичний університет (м. Ростов, Росія). Із незалежних від кафедри причин грант не було отримано, проте був набутий важливий досвід роботи в цьому напрямі.

Викладачі мають і ндивідуальні грантові програми: курси новогрецької мови (для іноземців) Афінського університету імені Каподистрі (Греція, Афіни), мета проекту: удосконалення навичок володіння новогрецькою мовою, поглибленне вивчення культури та історії Давньої Греції (доц. Є. І. Світлична); зимова школа «Circulation and Collaboration: Perspectives for / in Interdisciplinarity» (Естонія, Тарту), мета проекту: обмін досвідом між аспірантами гуманітарних спеціальностей та тренінговий курс «Through My Eyes» (Вірменія, Діліжан), мета проекту: принципи роботи із групами молоді та поєднання принципів формальної та неформальної освіти (викл. Т. Ю. Кальченко). Міжнародна наукова співпраця триває і далі.

Усі досліджені матеріали і власні розвідки дозволили кафедрі плідно працювати над розробкою дистанційних курсів. Так викладачі почали працювати над розробленням дистанційних курсів: 2007 р. – із дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», 2013 р. – «Українська мова» (польські студенти), 2014 р. – «Культура наукової мови», 2015 р. – «Українська мова» для студентів-іноземців.

На цьому етапі створений інтерактивний освітній простір умовно поділяється на дві складові: електронні ресурси, які використовуються для дистанційної підтримки самостійної роботи студентів (матеріали апробовані й активно використовуються в навчальному процесі студентами всіх спеціальностей) та дистанційні курси для студентів із усіх дисциплін (на платформі Moodle), розроблені відповідно до вимог для ліцензування таких курсів в Україні.

Невпинний розвиток інформаційних технологій дозволив суттєво урізноманітнити форми проведення освітнього процесу. В умовах інтеграції вітчизняної вищої школи в європейський науковий та освітній простір та реалізації академічної і наукової мобільності застосування інтернет-технологій надає можливість не тільки довільного пошуку потрібних даних у загальносвітовому банку інформації, але й системного та мотивованого

дистанційного отримування знань з обраних спеціальностей. Колектив кафедри активно запроваджує комп'ютерні технології навчання, а згодом – інформаційно-комунікаційні освітні технології: розробляються тестові завдання для поточного контролю знань студентів із дисциплін, що викладаються на кафедрі, створюються оригінальні навчально-освітні програми.

Триває робота з поповнення й оновлення фонду мультимедійних лекцій, проводяться відкриті лекційні, практичні й семінарські заняття, здійснюється викладання англійською мовою для іноземних студентів. Результати роботи відображені в численних методичних рекомендаціях і науково-методичних статтях, навчальних посібниках, підручниках і монографіях.

Основним напрямом інноваційних перетворень у педагогіці вищої школи є проектування нових моделей освітнього процесу.

Зокрема протягом 2002 – 2004 рр. на базі кафедри проводився експеримент із застосування методики нейролінгвістичного програмування при вивченні мовних дисциплін. Були апробовані нові методи та прийоми організації і проведення практичного заняття у вищому навчальному закладі. Викл. Кривко Р. М., проаналізувавши психолого-педагогічні, методичні аспекти успішної організації заняття з урахуванням індивідуальних особливостей студента; враховуючи особливості формування сенсорних навичок стосовно вивчення певної мови; запропонував авторський прийом нелінійного конспектування як елемент самостійної роботи студентів. Результати дослідження опубліковані у методичних рекомендаціях «Психолого-педагогічні аспекти організації заняття та підвищення грамотності студентів на основі методів нейролінгвістичного програмування у вищій школі» та навчальному посібнику «Психолого-педагогічна підтримка організації занять з мовних дисциплін у вищій школі на основі методики нейролінгвістичного програмування», численних статтях та активно застосовувалися у навчальному процесі.

На сьогодні викладачі кафедри на заняттях «Українська мова (за професійним спрямуванням)» застосовують такі новітні технології, як метод кейс-

стаді, метод проектної діяльності, технологію розвитку цілісного мислення, технологію розвитку критичного мислення, технологію дистанційного навчання, ігрові технології, що підвищує мотивацію студентів, допомагає мислити цілісно, критично і нестандартно, навчає приймати самостійні рішення й адаптуватися в мінливих умовах сьогодення, спонукає до самостійного наукового пошуку. Для моделювання комунікативних ситуацій із реального життя на заняттях з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» незамінними є інтерактивні форми навчання: рольові ігри й моделювання орієнтованих ситуацій «Провізор – клієнт» (вироблення комунікативних умінь і навичок); диспути на обрану тему із взаємоаналізом лексичних, стилістичних і морфологічних помилок; мовні тематичні тренінги (вироблення мовленнєвих умінь і навичок); пошукова робота студентів та її презентація; практичне заняття-конференція; заняття-конкурс «Рекламуємо нові препарати».

Під час викладання дисципліни «Теорія і практика професійної мовної комунікації» застосовуються елементи ділової, рольової і професійно орієнтованої гри, що сприяє виробленню навичок спілкування у професійній сфері.

На заняттях з «Культури наукової мови» застосовуються метод кейс-стаді, студенти самі обирають одну із запропонованих тем, вивчають запропоновану викладачем та додаткову літературу, формулюють проблему, знаходять спосіб її розв'язання та до семінарського заняття готують презентацію PowerPoint із результатами свого дослідження.

Для моделювання комунікативних ситуацій із реального життя на заняттях з української мови для студентів-іноземців незамінними є ігрові технології.

Науковий доробок кафедри також чималий. Упродовж цього періоду викладачі працювали над ініціативними темами: «Психологічні чинники сприймання інформації в комунікативній системі «викладач – студент», «Професійне спрямування у гуманітарній підготовці у фармацевтичних вищих закладах», «Роль і методика викладання гуманітарних дисциплін у професійній

підготовці студентів», «Науково-методичні засади гуманітарної підготовки студентів у контексті розвитку вищої освіти». За роки роботи плідної праці усі результати розробок ініціативних тем були висвітлені на одинадцяти семінарах-нарадах завідувачів кафедр української мови та у матеріалах семи конференцій, організованих та проведених кафедрою.

Крім кафедральних заходів, результати розробок викладені у матеріалах конференцій як на теренах України, так і за її межами, а саме: Польщі, Болгарії, Румунії, Чехії. Загальна кількість публікацій становить 93 роботи.

До наукової роботи кафедри активно долучаються і студенти. У своїх роботах студенти відображають результати досліджень процесів розвитку спеціальної української термінології, етимології медичних символів і ботанічних назв, впливу класичної латини на деякі сучасні мови, явища наукової метафори, лінгвостилістики, лінгвопоетики, особливості організації наукових текстів, етнокультурні традиції українського народу, Питання різноаспектні й цікаві. Найкращі роботи рекомендовані до участі у Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Актуальні питання створення нових лікарських засобів», у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук. Підтвердженням, що роботи виконуються на високому рівні, слугує той факт, що цього року було запропоновано журналом «Медична наука», journal published in the United States by David Publishing Company (США) опублікувати одну із робіт, виконану студенткою II курсу фармацевтичного факультету Т. Євтушенко.

У роботі Студентського наукового товариства можуть взяти участь студенти, охочі для пошукової й дослідницької діяльності. Вони із захопленням добирають та опрацьовують наукову й науково-навчальну літературу за обраною темою, пишуть наукові статті, виступають із доповідями.

Кафедра планує й надалі розвивати основні напрями дослідницької діяльності студентів, поглиблювати вивчення проблемних питань, заохочувати

студентську молодь до наукового пошуку й спонукати до більш активної участі в міжнародних конференціях, конкурсах і грантах.

Невід'ємним складником роботи кафедри є виховна робота. У 2004 р. на кафедрі був відкритий етнографічний музей, Експозиція налічує понад 575 екземплярів і оздоблена стилізованими елементами інтер'єру української хати кінця XIX – початку XX ст. Серед експонатів старовинні рушники з різних регіонів України, вишиванки, гончарні вироби, вироби з дерева, писанки, ікони, старовинні гроші й інші речі, які давні українці використовували в побуті. До роботи етнографічного музею долучають і студентів, яких готують як екскурсоводів для музею, що презентують свої розвідки.

2003 р. до 2005 р. під керівництвом викладачів Лисенко Н. О. та Тележкіної О. О. на кафедрі діяв студентський театр-студія «О». Костюмовані вистави назавжди запам'яталися студентській аудиторії.

Обов'язковою складовою є проведення конкурсів: I (вузівський) етап Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Т. Г. Шевченка та I (вузівський) етап Міжнародного конкурсу знавців української мови ім. П. Яцика й Всеукраїнської студентсько олімпіади з української мови, переможці яких відстоюють честь НФаУ на обласних конкурсах. Так, наприклад, у 2014 році студентка фармацевтичного факультету Андрєєва Валерія взяла участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді з української мови, здобувши перемогу у номінації «Креативність мислення».

Щорічно проводяться арт-акції «Привітання з Днем педагогічного працівника», «Подаруй друзям писанку», конкурси й виставки стіннівок до Дня української мови й писемності, «Козацькому роду нема переводу», «Ми пам'ятаємо» (до святкування Дня Перемоги), «Привітання від Святого Миколая», конкурси фоторобіт «Зимова казка», «Свято свят і торжество торжеств», виставки студентських віршів «Літературна вітальня». Роботи експонуються у приміщенні кафедри. У 2014 році до участі у арт-акціях приєдналися справжні майстрині

хенд-мейд, що презентували роботи з бісера, аплікації зі стрічок, а також виконані у техніці квілінг.

До ювілеїв українських митців приурочуються цикли заходів: на краще читання віршів, конкурси презентацій, літературно-музичні заходи тощо. Прикладом є урочисте вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка, якому був присвячений літературно-музичний захід «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття...», під час якого підбито підсумки Загальноуніверситетського літературного конкурсу «І в серці слово народилося» та конкурсу презентацій «Наш Кобзар», заслухано виступи переможців і нагороджено лауреатів. Окрасою свята став виступ тріо бандуристів «Співаночки».

Отже, як бачимо, кафедра плідно працює всіх напрямках, активно використовуючи свій творчий потенціал. Так буде і далі...